

Fent és lent és fent és lent

Madarász Éva: *Hullámvasút*

Absztrakt. A tanulmány Madarász Éva *Hullámvasút* című regényét elemzi, amely egyszerre közelíthető meg a lányregény műfaji hagyománya, valamint a traumairodalom felől. A mű a válás és a család szétesésének motívumát állítja előtérbe, ami alapvetően határozza meg a textus hullámvasút-szerű, csapongó, sokszor asszociatív elbeszélésmódot alkalmazó, éles hangulati váltásokkal, időbeni ugrásokkal operáló regénypoétikáját is. A trauma feldolgozásában elsődlegesen a világmegismerés kiszélesedése, saját és a társak sorsának mérlegre helyezése segíti a főhőst.

Az ifjúsági irodalom gyakori vállalása a különféle traumákkal való számvetés, ami az esetek jelentős hányadában a korpusz XX. századi tabutémáinak áthágásával is összekapcsolódik.² E tekintetben a magyar young adult legradikálisabb darabja bizonyosan Totth Benedek *Holtverseny* című alkotása, aminek ifjúsági jellege is épp a szélsőséges naturalizmus, vulgarizmus, szexualitás és erőszak által körvonalazott, a trashkultúrát elsőrangú referenciaként alkalmazó poétika miatt kérdőjelezhető meg.³ Megítélésünk szerint Totth művére érdemes a traumák és tabuk ábrázolását mérő skála egyik végpontjaként tekinteni a magyar ifjúsági irodalomban. Vele ellentétben Madarász Éva *Hullámvasút* című lányregénye bizonyosan a másik póluson helyezhető el mind tematikai, mind narratopoétikai tekintetben, annak ellenére is, hogy ugyancsak számos traumával szembesít. A fókuszban a válás és a család szétesésének motívuma áll, ami számtalan változást von maga

-
- 1 Baka L. Patrik a dolgozat írásának idején a *Nemzetközi Visegrádi Alap* ösztöndíjában (International Visegrad Fund, 2025–2026, No. 52510396) és a *Tempus Közalapítvány* által gondozott *Fiatal oktatói ösztöndíjban* (2024–2025, No. HTP7FPUWY2025/EG-00022-2025) részesült.
 - 2 Vö. LOVÁSZ Andrea, *A téma agressziója: szocio-gyerekkönyvek*, Fordulópont, 2010/3., 66; GÁSPÁR-SINGER Anna, Címek a borítón. Tabutémák a kortárs magyar gyerek- és ifjúsági irodalomban = *Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta, Budapest: FISZ, 2017, 307–312.
 - 3 Vö. LOVÁSZ Andrea, *Felnőtt gyerekirodalom. Tanulmányok, kritikák és majdnem lexikon*, Budapest: Cerkabella, 2015, 201–202; MÉSZÁROS Márton, *Young adultként olvasni. A Holtverseny példája = Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta, Budapest: FISZ, 2017, 289–305.

után.⁴ A mű retorikai felépítettségét az ebből következő érzelmi hullámvasút többszintű színrevitele határozza meg, ám távol marad a naturalista-vulgáris elemektől, referenciáit tekintve pedig a populáris- és diákkultúrára alapoz. A trauma feldolgozásában⁵ kulcsszerepet játszik az új ismerősök családi helyzetének elemző igényű feltérképezése, ezáltal pedig a szerencsétlenségben is ott rejlő szerencse felismerése.

A *Hullámvasút* nézőpontkaraktere és homodiegetikus narrátora a tizenhatodik születésnapjához közeledő Temesi Eszter, aki hűgával és szüleivel éli az általános iskolás végzősök hétköznapi életét. Minden felhőtlennek tűnik, amíg egy délután, kissé korábban érve haza, rajta nem kapja az apját ananászos alsónadrágjában a pucér szeretőjével a konyhájukban.

„Kinyitottam a lakás ajtaját, aztán csak álltam hülyén, ledermedve, bentről hűvös áradt ki a májusi melegbe, valahogy minden lelassult körülöttem, iszonyatos csönd lett a fejemben – [...] láttam, hogy mozog a szája, és hozzám beszél, de nem értek el hozzám a hangok, úgy éreztem, kiszalad belőlem az erő, a lábamon keresztül a folyosó betonjába szökik, és ott elszivárog a ház rejtett üregeibe... És akkor kihátráltam a lakásból.”⁶

76 A sok elmúltával a mű fokozatosan vezet végig a szülők válásának stádiumain. A történet erénye az életszerűség, és az, hogy a változásokat egy rendezett körülmények között élő családi struktúrán mutatja be. Az apával szembeni csalódás nyilván nagy horderejű, de itt egy kiüresedett kapcsolat szétesését látjuk, s nem egy olyan családot, amit más pszichikai, fizikai, esetleg egzisztenciális gondok is terhelnének. Egy kiegyensúlyozott anyagi háttérű, értelmiségi fővárosi családról van szó, akiknek nem jelent különösebb pénzügyi gondot az addigi élettér felszámolása, és két különálló megalapítása. Eszter és a húga, Borka az anyjukkal egy kertvárosi családi házba költöznek, amit mindössze pár hét alatt sikerül megvásárolniuk és felújítaniuk. A szülők vitáiba nem látunk bele. Egy-egy éjszakai beszélgetésre van utalás, de még csak megemelt hangnemre sem. Amikor pedig a lányokat szembesítik a döntésükkel, a válás előttük álló folyamataival, a szétköltözéssel, végig tárgyilagosan érvelő, következetes szülői alapállást látunk. „*Sehogy sem fért a fejembe, hogy lehet szétzúzni egy családot ilyen higgadtan és fegyelmезetten*”⁷. Összességében egy rendezett válásról beszélünk, amit az érzelmin túl nem terhel más kihívás, a szülők pedig arra törekszenek, hogy minél

4 GÁSPÁR-SINGER, *I.m.*, 316–317.

5 A *traumaelmélet* kapcsán részletesebben lásd: Cathy CARUTH, *Unclaimed Experience. Trauma, Narrative and History*, Baltimore–London: Johns Hopkins University Press, 1996; Susannah RADSTONE, *Traumaelmélet Kontextus, politika, etika*, ANDORKA György ford., Metropolis, 2018/2., 8–21.

6 MADARÁSZ Éva, *Hullámvasút*, Budapest: Móra, 2021, 9–10.

7 MADARÁSZ, *I.m.*, 38.

inkább megkímélik a lányukat. Két logikus, külön-külön is kedvelhető felnőtt szereplőről van szó, akik elkötelezettek a gyerekeik iránt.

Olvasóként mi azonban a tinédzser Eszter horizontjából szemlélődünk, akinek élete legnagyobb traumájára látunk rá. „*Utálok*” – így kezdi a regényt, majd később hozzát teszi: – „*már hónapok óta halvány és színtelen körülöttem minden, mintha a lényemből áradó fájdalom, keserűség és düh kivonná a színt a tárgyakból...*”⁸ A hangulatingadozások, dühkitörések, a szélsőségek közt (is) hullámzó kedélyállapot-váltások, a szülőkre zúdított harag és gyűlölet, a szabályozatlan vádak a központi karaktert is maradéktalanul hitelessé teszik.⁹

„Apu, te tényleg ennyire hülye vagy?! [...] Azt gondolod, hogy én meg Borka is akkora személtládák vagyunk, mint te, és cserbenhagyjuk anyut, ahogy te tetted? [...] Gyűlöllek, érted? Fel tudod fogni? Gyűlöllek!”¹⁰

A szövegnek ezt a rétegét nagyban meghatározza a redundancia. A narrátor újra és újra belefut majdhogynem ugyanazokba a gondolatfutamokba. Elbeszélismódját sokszor az asszociációi szervezik, amelyek révén térben és időben egyaránt tágul a mű világa, a narratíva elsődlegesen mégis központosított gondolatfolyamként szerveződik, ami látszólag vég nélkül, spirálszerűen őrli a központi problémát. Az idő folyása mindehhez újabb és újabb adalékokkal járul hozzá, ám a vád, a harag és a fájdalom rendre visszatér önmagába. Akárcsak a való életben. Időnként viszont túlzásokba esik a szerző: amikor például egy-egy élethelyzetet több új ismerősnél szinte ugyanabban a formában vázol. Ezek a redundáns szöveghelyek felesleges ballasztokként terhelik a regényt. Borka aztán a vártnak megfelelően könnyebben túllendül a történéseken. Eszternek azonban szüksége van arra a bő fél évre, amit a regényidő felölel, hogy csitulni kezdjenek benne az érzelmi hullámok, s hogy elinduljon a viszonyrendezés kihívásokkal teli útján. Ennek fontos állomása, amikor reflektálni tud már a saját hangulatingadozásaira is.

„[M]egint tök bizonytalan voltam mindenben... ebből is látszott, milyen törékeny a kedélyállapotom. Elég volt, hogy egyetlen porszem kerüljön a gépezetbe, hogy egyvalami ne úgy menjen, mint szerettem volna, és máris borult minden.”¹¹

A *Hullámvasút* a poétikain túl formai szempontból is arra törekszik, hogy letükrözze Temesi Eszter érzelmeinek hullámzását, ami egyszerre tekinthető szerencsés és kevésbé jól sikerült megoldásnak. A regényidő májustól november végéig tart, s bár kronologikusan halad, ezt az időbeni előre mozgást két kezdőpontból indítva

8 MADARÁSZ, *I.m.*, 7; 13.

9 KOVÁCS Hanga, *Nem rázós, de dőcögős*, f21, 2021. 12. 29., <https://f21.hu/irodalom/gyermek-es-ifjusagi-irodalom/madarasz-eva-hullamvasut/> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)

10 MADARÁSZ, *I.m.*, 89.

11 MADARÁSZ, *I.m.*, 218.

valósítja meg. Az utolsót leszámítva minden fejezet első szakasza a jelenben, második része pedig a múltban játszódik. Ha az első tizenhét fejezetnek csak a második felét olvasnánk egymás után, májustól augusztusig jutnánk el, míg a tizennyolc fejezet első szakaszainak egybeolvasásával augusztustól novemberig. A később játszódó események kezdőpontja tehát összecseng a korábban játszódók végpontjával. Ez a fajta múlt és jelen közt megvalósított oszcillálás maga is a hullámverést idézi, amiként Eszter radikális hangulatváltásai is. A regény kezdeti szakaszában, ahol még sok az ismeretlen tényező, a megoldás nagyon jólsikerültnek hat, és tovább fokozza a történet dinamikáját azért, hogy az olvasó kénytelen múlt és jelen közt megosztani a figyelmét. Ugyanez viszont a műben előre haladva, amikor már átlátjuk a szereplők kapcsolatrendszerét, sőt az augusztus–novemberi szakasz tapasztalatainak fényében a viszonyok visszarendeződését várjuk, zavaró lesz.¹² A megnyugvás csíráit követően a fejezet közepén megejtett vágás rendre visszadob egy hónapokkal korábbi, zaklatott állapotba. A megoldás tehát formai, önreflexív szempontból igenelhető, hiszen kellőképp visszaadja a hullámzást. A regény olvasmányossága szempontjából egy idő után azonban némileg kontraproduktív.

78 Az Eszterben lejátszódó lélektani folyamatot nagyban elősegíti – csak néha hátráltatja – a *Hullámvasút* másik, történeti rétege: a régi iskola elhagyása, a nyári szünet adta lehetőségek s mindenekelőtt a gimnáziumi új kapcsolatháló kiépülése. Ez utóbbiak adják a kifejezetten sodró lendületű, olvasmányos nyelven megírt regény cselekményének gerincét. Stílusát egyébként színészi előéletének tapasztalataira vezeti vissza a szerző.¹³ A szöveg arányosan épül fel dialógusokból és a narrátor monológjaiból, melyek könnyed, élőszavas nyelvezete végig fenntartja a mű filmszerű dinamizmusát, amit a kifejezetten hosszú, de éppolyan gördülékeny mondatok sem akasztanak meg. A regény számos szereplőt mozgat, akiket talán lehetetlenség volna pusztán a nevük szerint megkülönböztetni. Szinte mind olyan markáns, külső és családi jellemzőkkel bírnak viszont, amelyek nagyban megkönnyítik az azonosításukat. Mindez Eszter aprólékos megfigyelőképességének tudható be. Innen nézve beszédes, hogy a lány regényíró szeretne lenni – ami a *Hullámvasút* végére bizonyos értelemben, önreflexív módon meg is történik, hiszen elkészül a regény! Az pedig, hogy a szerző eredendően az *Ezter könyve* címet szánta neki,¹⁴ éppúgy ezt igazolja.

Ahhoz, hogy a lány megtegye ugyanazokat a felismeréseket a saját – még ha időközben szétesővé, vagy legalábbis lazább kapcsolati hálók mentén szerveződő is váló – családjá kapcsán, amelyeket fentebb részleteztünk, nélkülözhetetlen a kortársak élettapasztalataival való számvetés. Vivien alig átlátható mozaik-

12 BÖSZÖRMÉNYI Gyula, *Amikor a tökéletes magyar család kártyavárként omlik össze*, Librarius, 2021. 06. 16., <https://librarius.hu/2021/06/16/madarasz-eva-hullamvasut-mora-konyvkiado/> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)

13 PACSKOVSKY Zsolt – MADARÁSZ Éva, *Kint is vagyok, bent is vagyok* [interjú], Móra, 2021. 06. 02., <https://mora.hu/hir/kint-is-vagyok-bent-is-vagyok> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)

14 Vö. MADARÁSZ, *I.m.*, 322.

családban él, és annak minden tagját imádja. Blanka egy apró kétszobás lakáson osztozik az édesanyjával, az apja pedig úgy hagyta el őket, hogy minden kapcsolatot megszakított velük. A roma Lujzára marad az összes házimunka és a kistestvérei őrzése is, amikor egyedülálló anyja a sokadik munkáórát vállalja a kórházban. Leventét neonáci gyűlésekre hordja az apja, míg a lányát, Annát jószérével számba sem veszi, hiszen „csak egy lány”, akinek egyetlen feladata, hogy „tisztavérű” férjet találjon. Barnabás egyébként jókedélyű apja pedig mindannyiszor agresszorral vált, ahányszor ivott, ráadásul úgy halt meg, hogy fejével zuhant a radiátornak, amikor a fiú próbálta megvédeni tőle az anyját. Mindezek a tapasztalatok nemcsak a világ sokféleségének felismerésére, a fekete-fehér gondolkodásmód árnyaltabbá tételére ösztönzik Esztert, hanem arra is ráébrednek, hogy az ő traumájánál súlyosabbak is akadnak. Ami akkor is igaz, ha mindez mit sem von le abból a fájdalomból, amit a saját vesztesége kapcsán érez. Az azonban, hogy Blankát végül ő biztatja az apjával való kapcsolatfelvételre, s hogy elfogadja az osztályfőnök boldog házasságát a nála generációval idősebb igazgatóval, kimondatlanul is visszahat a maga működésére.

A fiatalok sokféle élethelyzete rávilágít, hogy nemcsak a science fiction regények hasábjain, hanem a valóságban is párhuzamos világok futnak egymás mellett. Ezek pedig a mi életutaink. Akik ugyanabban az osztályteremben ülnek, és ugyanazt a tanárt hallgatják, merőben más horizontból, képesség- és lehetőségbeli, tapasztalati háttérrel teszik ugyanezt. S a legtöbb, amit tehetünk az, hogy kellő nyitottsággal, empátiával fordulunk a világ felé. Hiszen ahogy az a regényben is többször elhangzik: „ez a 21. század”! A főhősön túl a regény számos karaktere tesz így, és nő föl a humánus felfogáshoz, ami pedig fejlődésregényként is prezentálhatóvá teszi a művet. Noha a *Hullámvasút* joggal nevezhető a traumák kaleidoszkópjának – nem azért, mert radikális naturalizmussal ábrázolná azokat, de azért igen, hogy megmutatja, hányféle életet is élhetnénk –, egyszersmind *utópisztikusan optimista* alkotás is,¹⁵ hiszen a történet végére minden kihívás megoldódik.

Madarász Éva regénye műfaji szempontból mindenekelőtt a lányregények¹⁶ közé sorolható. Ezt persze nem kizárólag a főhős neme indokolja, a különféle divatcikkekre és -márkákra, s egyáltalán a viseletre, sminkelésre való reflexiók azonban igen. Ugyanez áll a lányok közti csacska viselkedés, valamint a fiúkra, vonzó mozdulataikra tett megjegyzések kapcsán is. Ennek legemlékezetesebb, direkt intertextualitással operáló, humoros példája, amikor Eszter Barnabást figyeli: „»Szó bennszakad, hang fennakad, lehellet megszegik...« – pontosan azt

15 BÖSZÖRMÉNYI, I.m.

16 BÁRDOS József, *A lányregény = Uó* – GALUSKA László Pál, *Fejezetek a gyermekirodalomból*, Budapest: Nemzedékek Tudása, 2013, 184–185. A téma angolszász szakirodalmából érdemes megemlíteni: Joanne BROWN – Nancy St. CLAIR, *Declarations of Independence. Empowered Girls in Young Adult Literature, 1990–2001*, Lanham, MA–London: Scarecrow Press, 2002; Kerry MALLAN, *Gender Dilemmas in Children's Fiction*, London: Palgrave Macmillan, 2009; Michael CART, *Young Adult Literature. From Romance to Realism*. Chicago: American Library Association, 2010.

érezem, amit Arany János írt *A walesi bárdokban...*¹⁷ A gyengéd érzelmek taglalása azonban eltörpül a központi probléma feldolgozási folyamatát letükröző gondolatfutamok mellett, jóllehet diverzifikálja a főhős figyelmét. A regény kapcsán viszont mindezek ellenére sem beszélhetünk nemi szűrőkről. Egy tinédzserfiú számára ugyanolyan izgalmas lehet az adott szituációkat egy lányszereplő szemzőgéből látni, s a felrémlő különbségek ellenére fedezni fel a közös tapasztalásokat, összecsengéseket. Mivel az egyes szövegszakaszok előtt mindig ott szerepel egy hónap feltüntetése, a mű a naplóregények hagyományait is megidézi,¹⁸ amit tovább erősít a főhős őszinte kitarulkozása, a kiszólásai – „Ugye?” – és az írásfolyamatra tett reflexiói. „Nem elég, hogy tönkretett mindent, még ő marad itt, nekünk meg mennünk kell? És a barbarácskája (igen, szándékos a kisbetű) ideköltözik? Nem. Ez egyszerűen nem ér!!!”¹⁹ Innen nézve akár két naplófüzet kollázsaként, felváltva-olvasásaként is felfogható a könyv. Igaz, a naplóregény formai jegyei nem érvényesülnek maradéktalanul, hiszen a megszólítás és a pontos időpont feltüntetése is elmarad. Az viszont, hogy a mű épp tizennyolc fejezetből áll, áttételesen visszatalhat a főhős felnőtté válásának folyamatára, az utolsó fejezetben elmaradó múltbeli szakasz pedig a múlt lezárására is.

80 Mivel a *Hullámvasút* a kortárs magyar közegben játszódik, nagy arányban használ valóságreferenciákat. A szereplőkkel bejárjuk Budapest külvárosait és belvárosát, az ikonikus és kevésbé ismert helyeket és utcákat, ahogy a Balatonra is kitekintünk. Eszter új iskoláját, a Móra Ferenc Gimnáziumot a regény *Köszönetnyilvánítása* szerint a budapesti Madách Imre Gimnázium ihlette, ám nem azonosítható vele maradéktalanul. Ugyanez áll a lány új otthonára, a Málna utcára, ahol a valóságban nem nagyon találunk családi házakat. A mű tehát hitelesen montírozza egybe a létező és kitalált helyszíneket, utóbbiak azonban zökentőmentesen belesimulnak a valóság szövetébe. Az irodalmi és egyéb művészeti utalások már kizárólag általunk is ismert alkotásokra vonatkoznak, az *Odüsszeiától* kezdve *A Gyűrűk Urán*, a *Harry Potter*-sorozaton és Ende *Momóján* keresztül a *Green Day* és a *Linkin Park* együttesek produkcióiig. Az emlegetett előadók legalább fele viszont inkább őrzi a '90-es évek végének – mára klasszicizálódott – popkultúráját, ami bár a jelen tinédzseri számára kissé zavaróan hathat, ahhoz hozzájárul, hogy időtlenebbé tegye a regényt.

A Móra Ferenc Gimnázium parkjában található sarkányos szökőkút, ami a szereplőink gyülekezőhelyeként szolgál, Szabó Magda *Abigéljének* szobrát idézi meg. Funkciójában azonban csak felületesen azonosítható vele, amennyiben a kimondott és elhallgatott kívánságok születésének helyeként hivatkozhatunk rá. A két mű közt nem állnak fenn markáns párhuzamok, legfeljebb a történelmi tapasztalat

17 MADARÁSZ, *I.m.*, 52.

18 KOMÁROMI Gabriella, *Az ifjúsági regény klasszikusai = Gyermekirodalom*, szerk. Uő, Budapest: Helikon, 1999, 144; Uő, *Elfelejtett irodalom. Fejezetek a magyar gyermek- és ifjúsági próza történetéből, 1900–1944*, Budapest: Móra, 2005, 203–230.

19 MADARÁSZ, *I.m.*, 48.

beszivárgására utalhatunk még. A regény gimnáziumának otthont adó kastély egykor a Rátkay család tulajdona volt, amit a múlt rendszerben kobzott el az állam. „[S]zóval, ha úgy vesszük, most nálunk ültök a kertben – mosolygott Ella.”²⁰ A nemesi család leszármazottai ugyancsak Eszter új baráti társaságának tagjai, és izgalmas színfoltját adják a gimnázium változatos diákságának. Szereplőink az arisztokrata Rátkayék és a cigány Lujza, valamint a vietnámi gyökerű Áron (sic!) és a szélsőjobb-oldalinak nevelt Levente alkotta tengelyeken négyzögelhetők. A rasszizmus és a sokszínűség elfogadásának kettőssége, konfliktusa a regény egyik fontos mozzanata, ami lenézés, erőszak formájában éppúgy megmutatkozik, ahogy a társadalmi osztályokon és rasszokon átívelő szerelemben is.

„Levente barátai... egyik délután megláttak Áronnal, ahogy kézen fogva mentünk az utcán... Azóta egyfolytában azzal húzták a bátyámat, hogy a húga egy söpredékkal jár. Egy sárga, egy migráns, egy senkiházi betolakodó kurvája. És hogy ezt nem lehet annyiban hagyni.”²¹

Mivel nézőpontkarakterünk eleve nyílt szemléletű, az ezen különbözőségek értelmetlenségére, valamint áthágásuk igenlésére tett megjegyzései sehol nem hatnak didaktikusnak. A rasszizmus és a xenofóbia legyűrése közösségi érdekként tűnik fel a regényben, amivel Madarász Éva meggyőzően reflektál a térségünkben tapasztalható társadalmi problémákra, igaz, a børszín alapján való megkülönböztetésen túl más kisebbségek helyzetét nem taglalja. Ami eleve beszédes, ha tudjuk, hogy a magyarországi ún. „gyermekvédelmi” törvény tiltja az LBMTQ+ közösséget szerepeltető szövegek forgalmazását tizennyolc éven aluliak számára! Abban viszont, hogy az uszító szélsőségesség ellen diákok és tanárok együtt lépnek fel, ugyancsak az *Abigél* hagyományait fedezhetjük föl, hiszen a zsidó származású diákokat ott is közösen segítették a matulások. Az itt felsorakoztatott társadalmi nehézségek és ütközési pontok a fentebb taglalt lélektani vívódásokkal kiegészülve igazolják, hogy a *Hullámvasút* több aspektusból is a problémacentrikus ifjúsági regények korpuszába illeszkedik, ami mind meghatározóbb szövegcsoporthoz számít a magyar YA-irodalomban.²²

Madarász Éva regénye egy mára kissé elhanyagoltnak tételezhető traumát állít előtérbe. A 2010-es, '20-as évek YA irodalma már inkább a hősök megszokottá lett családi háttereként prezentálja a szülők válását,²³ amiként a rendszerváltás

20 MADARÁSZ, *I.m.*, 43.

21 MADARÁSZ, *I.m.*, 196.

22 Vö. LOVÁSZ Andrea, *Amiről nem lehet beszélni, arról is beszélni kell. Avagy képmutató-e a kortárs ifjúsági irodalom* = HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta (szerk.), *Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, FISZ, Budapest, 2017, 251–262; GÁSPÁR-SINGER, *I.m.*, 307–316.

23 LAPIS József, *Gondolatok néhány újabb ifjúsági regényről*, Szifonline, [2016], <https://www.szifonline.hu/kritika-essze/vandorlo-konyvespolc/1900-v-ndorl-k-nyvespolc-10> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)

előtti közép-kelet-európai társadalmak viszonylatában a maiak is. Annak ellenére azonban, hogy a mindennapok része lett, egy korábban ideálisnak tetsző családi háttér felbomlása az érintett tinédzserek horizontjából nézve továbbra is arculcsapásként hat. S mivel tömegeket érint, ezután is érdemes fokozott figyelmet fordítani rá. A *Hullámvasút* ennek remek példája, hiszen mind poétikai (hangulati váltások), mind formai (időben váltakozó történetmesélés) tekintetben remekül visszatükrözi a traumafeldolgozás főhősünkben lejátszódó lélektani folyamatát. Azáltal pedig, hogy egy eleve nyitott, analitikus beállítottságú szemlélettel tekint a világra, a szerzett tapasztalatokat – problémacentrumokat – éppúgy fel tudja használni önmaga helyzetének újraértékelésére, ahogy a saját empatikus meggyőződését is annak érdekében, hogy a környezetére is hatást gyakoroljon.

Irodalom

- BÁRDOS József, *A lányregény = Uő* – GALUSKA László Pál, *Fejezetek a gyermekirodalomból*, Budapest: Nemzedékek Tudása, 2013, 182–186.
- BÖSZÖRMÉNYI Gyula, *Amikor a tökéletes magyar család kártyavárként omlik össze*, Librarius, 2021. 06. 16., <https://librarius.hu/2021/06/16/madarasz-eva-hullamvasut-mora-konyvkiado/> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)
- BROWN, Joanne – ST. CLAIR, Nancy, *Declarations of Independence. Empowered Girls in Young Adult Literature, 1990–2001*, Lanham, MA–London: Scarecrow Press, 2002.
- CART, Michael, *Young Adult Literature. From Romance to Realism*, Chicago: American Library Association, 2010.
- CARUTH, Cathy, *Unclaimed Experience. Trauma, Narrative and History*, Baltimore–London: Johns Hopkins University Press, 1996.
- GÁSPÁR-SINGER Anna, *Címkek a borítón. Tabutémák a kortárs magyar gyerek- és ifjúsági irodalomban = Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta, Budapest: FISZ, 2017, 307–341.
- KOMÁROMI Gabriella, *Az ifjúsági regény klasszikusai = Gyermekirodalom*, szerk. Uő, Budapest: Helikon, 1999, 137–157.
- KOMÁROMI Gabriella, *Elfelejtett irodalom. Fejezetek a magyar gyermek- és ifjúsági próza történetéből, 1900–1944*, Budapest: Móra, 2005.
- KOVÁCS Hanga, *Nem rázós, de döcögős*, f21, 2021. 12. 29., <https://f21.hu/irodalom/gyermek-es-ifjusagi-irodalom/madarasz-eva-hullamvasut/> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)
- LAPIS József, *Gondolatok néhány újabb ifjúsági regényről*, Szifonline, [2016], <https://www.szifonline.hu/kritika-essze/vandorlo-konyvespolc/1900-v-ndorl-k-nyvespolc-10> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)
- LOVÁSZ Andrea, *A téma agressziója: szocio-gyerekkönyvek*, Fordulópont, 2010/3., 65–73.
- LOVÁSZ Andrea, *Amiről nem lehet beszélni, arról is beszélni kell. Avagy képmutató-e a kortárs ifjúsági irodalom* = HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta (szerk.), *Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, Budapest: FISZ, 2017, 251–262.
- LOVÁSZ Andrea, *Felnőtt gyerekirodalom. Tanulmányok, kritikák és majdnem lexikon*, Budapest: Cerkabella, 2015.
- MADARÁSZ Éva, *Hullámvasút*, Budapest: Móra, 2021.
- MALLAN, Kerry, *Gender Dilemmas in Children's Fiction*, London: Palgrave Macmillan, 2009.
- MÉSZÁROS Márton, *Young adultként olvasni. A Holtverseny példája = Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán – MÉSZÁROS Márton – SZEKERES Nikoletta, Budapest: FISZ, 2017, 289–305.
- PACSKOVSZKY Zsolt – MADARÁSZ Éva, *Kint is vagyok, bent is vagyok* [interjú], Móra, 2021. 06. 02., <https://mora.hu/hir/kint-is-vagyok-bent-is-vagyok> (Letöltés dátuma: 2025. 06. 27.)
- RADSTONE, Susannah, *Traumaelmélet Kontextus, politika, etika*, ANDORKA György ford., Metropolis, 2018/2., 8–21.

Up and Down and Up and Down. Éva Madarász: *Hullámvasút* [Roller Coaster]

Abstract. The study analyses Éva Madarász's novel *Hullámvasút* [Roller Coaster], which can be approached both within the generic tradition of the girls' novel and in the context of trauma literature. The narrative foregrounds the motif of divorce and the disintegration of the family—an experience that fundamentally shapes the novel's poetics, characterised by a roller-coaster-like, erratic and often associative narrative style, marked by abrupt emotional shifts and temporal leaps. In the process of coping with trauma, the protagonist is primarily aided by a broadening understanding of the world and by weighing her own fate against that of her peers.

Keywords: girls' novel, trauma literature, contemporary Hungarian YA literature, novel poetics, social critique

PaedDr. Baka L. Patrik, PhD.
adjunktus, Selye János Egyetem
Tanárképző Kar
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno
baka.l.patrik@gmail.com

Kurucz Anikó, PhD.
adjunktus, Széchenyi István Egyetem
Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Kar
Neveléstudományi és Pszichológia Tanszék
Liszt Ferenc utca 42., HU-9022 Győr
kurucz.aniko@ga.sze.hu